

בניסיונותינו שלנו. ובראש ובראשונה, שלא להרהר ולא לערער. לדעת שאיננו משיגים ואיננו מבינים, וסומכים אנו על אבינו שבשמים המדריך צעדינו. "ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך" (תהלים עג, כב). "אדם ובהמה תושיע ה'" (תהלים לו, ז), אלו בני אדם הערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה (חולין ה"ע"ב). לפיכך חייבונו להודות על הרעה כשם שמברכים על הטובה, ופירש הרמב"ם (פירוש המשניות ברכות פ"ט מ"ה) לפי שיש דברים הנראים טובים ואחריתם רעה, ויש רעות שמתבררות כטובה -

כפי שספרו בגמרא (ברכות ס"ע"ב) שרבי עקיבא הלך בדרך והגיע למקום ישוב. בקש שיארוהו ללינת לילה, וסרבו. אמר: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטובה. הלך ולן במדבר, והיו עמו תרנגול חמור ונר. באה רוח וככתה את הנר, בא תחול וטרף התרנגול, בא אריה וטרף החמור, ואמר: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטובה. באותו הלילה באו גייסות ולקחו את בני הישוב בשבי. אמר: כלום לא אמרתי שכל מה שעושה ה' לטובה. שאלו היה הנר דולק, החמור נוער או התרנגול קורא, היו באים ושובים גם אותו!
אדם חייב לדעת, שאינו יודע. הוא אינו יודע, ואחרים אינם יודעים, רק ה' יודע. מעשה באדם שאמר: הרווחתי תשעים דולרים, בדקה. כיצד? נסע ברכבת ומולו ישב גוי.

התפתחה שיחה: "מה מעשיך?"
עשיר הוא, בעל אחוזות ונחלאות. "אתה מה מעשיך?"
"אני", אמר היהודי, "מתפרנס משאלת שאלות".
הגוי לא הבין, והיהודי הסביר: "הרי אתם מלומדים, ואנו נבערים. אז אני מציע עסקה: אשאל שאלה, ואם לא יודעים תשובה נותנים לי מאה דולרים. ואחר כך ישאלו אותי שאלה, ואם לא אדע אתן עשרה".
הגוי הסכים. משכיל הוא, לבטח ידע.
שאל היהודי: "לאיזה בעל חיים יש שבע רגלים, שלושה ראשים, ונוצות כתומות?"
"איני יודע", השיב הגוי. מעורר לא שמע. שילם את הסכום.
"עכשיו תורף לשאול", אמר היהודי.
"הבה אשמע, לאיזה בעל חיים יש שבע רגלים ושלושה ראשים ונוצות כתומות?"
"גם אני איני יודע", אמר היהודי, והחזיר עשרה.
כסבורים אנו שהאחרים יודעים? איש אינו יודע, מלבד הבורא יתברך, מחולל המאורעות!
יש סיפור ידוע -

הכומר מפראג הסית את המלך נגד היהודים. השיג הסכמתו שיערך יוכוח פומבי על הגשר הטטו על הנהר. אם הכומר ינצח, יורקו את היהודי למים השוצפים, ואם היהודי ינצח, יורקו את הכומר. הודיעו לרב, וגזר תענית.
בא עגלון ואמר: "אני מוכן להתייצב לויכוח".
תמה הרב, והעגלון הסביר: "יודע אני שהכומר מלומד, ואני מביא בחשבון שיתכן וינצח. אושך לנהר, אך לא יהיה זה הפסד גדול. עגלונים יש למכביר, ואת חיי הרב אסור לסכן".

ביום המיועד התכנסו כולם, ולתמהוהם התייצב לויכוח עגלון נבער!
בלזול בוטה אמר הכומר: "שאל אתה ראשון!"
אמר: "יאמר נא הכומר, מה פרוש הביטוי: לא ידעתי פרושו?"
תרגם הכומר לשפה המדוברת: "איני יודע מה הפרוש".

אך שמע הזקיף את ההודאה המפורשת מפי הכומר, נשאו והטילו למימי הנהר השוצפים, כן יאבדו כל אויבינו!
היהודים נשאו את העגלון המנצח על כפיים, והרב התעניין: איך עלה בדעתו לשאול שאלה מחוכמת זו?
ענה העגלון: "פשוט מאד! יהודי פשוט אני, ולומד חומש עם עברי-טייטש, תרגום לאידיש. הגעתי לדברי רש"י, "לא ידעתי פרושו" (ויקרא יג, ד), ולא הבנתי. עייני בתרגום, וראיתי שהמתרגם מודה: איני יודע מה הפרוש. חשבתי לעצמי: אם המתרגם החכם לא ידע, הכומר הגוי ידע!?"
...
צריך לדעת שהקדוש ברוך הוא מסובב המאורעות והוא נותן התורה. כמו שמבינים אנו שהתורה עמוקה, וכשאננו מבינים תולים אנו בקוצר השגתנו, ואך יומרה תהיה מצידו לנסות להבין הכל, כך גם במאורעות החיים -
היה בבני ברק יהודי מבולבל, תלמיד חכם מסכן ששכלו משובש. יום אחד עיין בתוספות ולא הבינו. החליט לקרוע את התוספות מדרך הגמרא!
הודעו: מה אתה עושה!

אמר: "התוספות טובים, יש להוציאם!"
מבינים אתם, הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל כותב בשברון לב: "לא זכיתי להבין, וה' יאיר עיני". והוא, המסכן המשובש, קורע את התוספות!
טענו: "אבל יש עוד תוספות מהצד השני!"
אמר המסכן: "אוי לרשע ואוי לשכנו..."

צוחקים?
כולם מבינים שזה שבוש שכל כשזה נוגע לתורה הקדושה, לתוספות הקדושים. וכשזה נוגע למאורעות, למעשה אלוקינו!...

⊗ ⊗ ⊗

"דן אנכי"
בגורת ברית בין הבתרים נאמר לאברהם אבינו עליו השלום: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדוך דן אנכי, ואחרי כן יצאו ברכש גדול" (בראשית טו, יג-יז). וחקרו רבותינו (הרמב"ם, הלכות תשובה פ"ו ה"ה והראב"ד שם, רמב"ן ורובו בח"י כאן, ועוד) מאחר שנגזר שבני ישראל ישעבתו ויעונו, מדוע נעשו המצרים על שקיימו בישראל גזרתו של מקום.
ותרין רבנו בח"י זצ"ל, וזו לשונו: "ותדע", כי אם נגזר על ראובן שיהרג, ונכתב ונחתם עליו בראש השנה כן, לא ינקה ההורג אותו אף על פי שעשה הנגזר. כי הוא רשע בעונו ימות, ודמו מיד ההורג אותו אף על פי שעשה הנגזר. כי הוא רשע בעונו ימות, ודמו מיד ההורג יבוש, כי בודאי לחטא ולעברה נתכוון. ופוסוק מלא הוא: "הוי אשור שבט אפי ומטה הוא בידי עזמי, בגוי חנף אשכולנו... והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשב" (ישעיה י, ה-ז). למדך הכתוב שהקדוש ברוך הוא גזר לישראל השבט והמטה ההוא

להתבסס בארץ ישראל... באחד הימים לאחר שהטרידו אותו בשאלות סרק ענה להם הבחור: 'כן, יש לי צ"ק על סכום עתק ממבנק מסחרי בין לאומי'.
נוסעים סקרנים שהיו בטוחים שהוא לא עולה סתם כך בלי שמישהו עומד מאחוריו האיצו בו לגלות את הסוד היכן הכסף ומה סכום הצ"ק שעליו בוטח. כשלא יכול היה לעמוד בפני בקשתם, פתח את החבילה שעמדה לידו, חיטט בה, וכל הסובבים המתונו בצפייה. ר' אברהם חנוך הוציא מחיקו ניר עבה והושיט להם בהתרגשות, על הנייר היה כתוב: "תני רב תלפיא אחוה דרבנאי כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד יום הכיפורים" (ביצה ט"ו) הם הביטו עליו, והוא מיהר להגיד להם: "נאמן עלי בעל ההבטחה שיקיים דבריו".

זוכרני, סיפר המגיד הירושלמי, שפתקא זו היתה מונחת בכיסו כל ימיו.
כאשר האניה עגנה בנמל יפו, ירד עם כולם אל החוף, אבריו דא לרא נקשן מהתרגשות, ושתי דמעות חמות זלגו מעיניו.

לא היה בידו אפילו פרוטה כדי לעלות מיפו לירושלים אך כמובן טבח בהשם. בעיניים דומעות ולב ההמה התרגשות הגביה את עיניו וראה אורחת ישמעאלים, שעולה בדרכה לירושלמה, הם נשאו על החמורים פירות וירקות, הוא שאל אותם אם יסכימו שיעלה עימם על העגלה. הביטו עליו רגע ארוך והפטירו "אין לך כסף יהודי מרופט - עלה עימנו, יאלה! ר' אברהם חנוך הבחור הצטרף אליהם ללא פחד. וסיפר לי כי באותה שנה שם נלגד עיניו את דברי חכמי המוסר שאדם שחטונו בה' ית"ש אינו ירא מעושר דבר שבעולם! ואכן הקב"ה הטיל את מוראו על הערבים, הם כבדוהו מאד, ובעלילת החר לירושלים קראו לפני בניגון ערבי: "ככה יעשה לחכם היהודי".
כך הגיע לשערי ירושלים בשמחה ובששון.

בו ביום החליט להסב את שם משפחתו ל"הופמן", לזכר ביטחונו הגדול בה' והנס שעשה עמו בעת עליתו לארץ הקודש.

בירושלים התחתן והיה לאחת מדמויות ההוד בירושלים של מעלה. (להגיד)
ותרא כי הרתה ותקל גבירת בעיניה... ותענה שרי (טז, ד-ו).

רבי משה מונק ביאר זאת עפ"י סיפור:
גיביר אחד הוצרך פעם לנסוע לפראג לרגל עסקיו, והוא הזמין לשם כך את שרותיו של עגלונו. השניים נסעו כברת דרך אורכה, עד שהיום העריב. לקראת חשכה הם עצרו את עגלתם והתכוונו לעשות את הלילה על אם הדרך. כמנהגם של אנשים, פשוטו השניים את בגדיהם, עטו על גופם בגדי לילה, פרשו לעצמם ליד העגלה מצע לישון עליו ונרדמו.

עם שחר, התעורר העגלוני ראשון, ומיד מיהר ולבש את בגדי הגביר. אחר, עלה על העגלה והתיישב במושב האחורי כשהוא מתענג על הריפוד המלטף. הוא התבונן בקוצר רוח מבעד לחלוני והבחין כי הגביר עדיין נם את שנתו, לכן הרים אבן קטנה, השליך אותה עליו וקרא בקול גדול: "נו, עגלוני! עד מתי תשכב?!".

הגביר קפץ ממקום משכבו והיה משוכנע כי העגלוני חומד לו לצוץ, "האם הסתתרה בינתך?", שאל תוך כדי שהוא מסובב את אצבעו על רקתו ומראה לעגלונו את שהוא חושב אודותיו. אבל העגלוני לא חשב לוותר, והחזיר לו בצעקה: "אני אינני משוגע! את הוא שוטה הכפר! אני הגביר ואתה העגלוני שלי, ועכשיו מהר לבש את הבגדים והתחל בניסיעה!". הגביר נוכח לראות כי לא ננקל יצליח לגבור על העגלוני, באין ברירה אחרת לפניו לבש את בגדי העגלוני ונטע לפראג, לבית הדין. בקושי עצרה הכרכרה וכבר קפצה מתוכה השניים כשהם צועקים בקולות קולות את אותם דברים: "אני הגביר! אתה העגלוני!!"

במהרה נכנסו השניים לחדרו של ה"נודע ביהודה", וכל אחד הרצה את טענותיו בפניו. שמע הרב את דבריהם והגיב: "עניין זה מסובך מאוד, עלי לחשוב כיצד להכריע בדבר, לכן לכו נשכחו וחוזרו מחר בשמונה בבוקר, כדי לשמוע את הכרעתי בנדון". ומיד לאחר שאדם קרא הרב לשמות בית הדין הורה לו שמחר ישיב אותם להמתין לו ואל יתייחס אליהם כלל, עד שעות אחריו הצהריים המאוחרות.

עוד לפני השעה הנקובה כבר נשמעו הדי הויכוח בין השניים, הם צעקו בנסותם לגבור זה על קולו של זה: "אני הגביר! אתה העגלוני!", ופני שניהם בערו מכעס ומשנאה. אך שמש בית הדין, נאמן לבקשת הרב, נגש אליהם ואמר כי הרב עסוק ביותר ועליהם להמתין בבית הדין עד שיתפנה. בלית ברירה התיישבו השניים תוך כדי ההתכתשות המולולית.

הזמן חלף ולאט נאמס הויכוח גם עליהם, הרי אף אדם אינו מסוגל להכריז במשך שעות על עצמו "אני הגביר"... בהמשך התאספו בבית הדין עוד בעלי דינים נוספים שהשמיעו בקול את טענותיהם: בפניה אחת התווכח קבלן עם לקוח ובפניה אחרת התדיינו שני סוחרים ביניהם בויכוח מרתק, ושני הטוענים לתואר הגביר נסחפו במדרגה לאווירת המקום.

שעות חלפו עליהם כך, בטנם החלה לשגר אותות מצוקת רעב, ולהט הויכוח פג כמעט לגמרי. בשעות אחר הצהריים הציץ הנודע ביהודה מחדרו והבחין שהשניים הסיחו את דעתם מן העניין הבער שלשמו הגיעו. באותו רגע פתח את דלת חדרו לרווחה והרעים בקול: "יכנס העגלוני!". העגלוני האמיתי נבהל כהוגן וקפץ על רגליו במהירות. לאחר שבריר שניה נזכר כי בעצם כבר אינו עגלוני מזה יממה שלימה, אך היה כבר מאוחר מידי... הנודע ביהודה הצליח להוציא את האמת לאור, השניים החליפו בחזרה את בגדיהם ופנו לדרכם לשלום.

בדרך הדרוש

היה רבים וכדמיני התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי, והיינו משום אדם חשוב שאני. והשתא א"ש ויאמר ה' אל אברהם לך כך מארצך וגו' אל הארץ וגו', והיינו כדי שיהא קונה בהילוך, וקשה הוא אין הילוך קונה אלא גבי רבים ואברהם שהיה יחיד אין בדין שיהא הילוך קונה, ע"ז בא המדרש ואעשר לגוי גדול לכתן גדול וז"ל ה' ה' הוא אדם חשוב וכרבים דמי ודו"ק. ואפשר לומר נמי מה דאיתא עוד במדרש ואעשר לגוי גדול, אותה אומה שכתבה כי מי גוי גדול אני פעמדיי כמך, דר"ל לפי דעה זו ודו"ק רבים קונים בהילוך אבל יחיד אינו קונה בהילוך אפילו אדם חשוב, א"כ הדרא קושיא לדוכתא האין קנה אברהם בהילוך הוא אדם חשוב ורבים הילוך אמר אותה אומה שכתבה כי מי גוי גדול אני פעמדיי כמך, וא"כ ה' הוא

דין כרבים חתמת זה שיצאו מן אומה גדולה ושלמה ודו"ק (בא ישועה ותחמה - שנת ת"צ) ומלכי צדק מלך שלם הוציא להם ויין והוא כהן לאל עליון, (ד, יח) וקשה למה לא הוציא יין לבד וי"ל דאיתא בגמרא דתענית (דף י"ז) אסור לכתן לשתות יין שמא ישתכר ויהי פסול לעבודה אפי' בומן שאין בהמ"ק קיים משום מהרה יבנה בהמ"ק ובעיני כהן הראוי לעבודה אבל איתא בתוך הסעודה מותר לשתות יין שישו שבתוך הסעודה אינו משכר, והשתא אתי שפיר ומלכי צדק הוציא להם ויין קשה למה הביא להם לכתן אמר והוא כהן לאל עליון ואסור לו לשתות יין מטעם הג"ל לכן הוצרך, להביא להם והווי בתוך הסעודה ודו"ק: (מדרש יונתן)